

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Larsson
Härad: Allbo Adress: Platensgatan 23, Linköping
Socken: Slätthög Berättat av A.G. Strand
Uppteckningsår: 1930 Född år 1867 i Slätthög.

Uppteckningen rör

R E G I S T E R. (1-7)

Odens grav och Ode-krubban.....	8
Jätten Finn bygger Moheda kyrka.....	9-10
Den bergtagna kon.Trollen som bad folket om svalevälling.....	11
De båda bortkomna barnen.....	12-13
Vidundret i Åbodasjön.....	14
Tomten:utseende och storlek;tomten dansar kring en björk.....	15-16
Gångare:kvinnor,som ej får ro i sin grav, förrän hon fått ordentlig liksvepning.....	17-18

- 2 -
ACC. NR. 2784

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Larsson
Härad: Allbo Adress: Platensgatan 23, Linköping
Socken: Slätthög Berättat av A.G. Strand
Uppteckningsår: 1930 Född år 1867 i Slätthög.

Uppteckningen rör

Gengångare, "Drängagråten".....	19
Ängamålare.....	20
Drängen och "lyset".....	21
Drakar.....	22
Medel mot maran.....	23
Ankomstvarsel.....	24
Dödsvarsel.....	25
Gastarna jämra sig.....	26
Spöket i "Käringaängen".....	27
Tydor.....	28
"Bläsen", klok gubbe; spiritus.....	29-30

Landskap: Småland *Upptecknat av:* Martin Larsson
Härad: Allbo *Adress:* Platensgatan 23, Linköping
Socken: Slätthög *Berättat av:* A.G. Strand
Uppteckningsår: 1930 *Född år* 1867 *i* Slätthög.

Uppteckningen rör

Om Wennberg i Vågnäs som kunde stämma blod,
 uppväcka kärlek, tvinga folk att gå i sömnen. 31-33
Torsdagsbarn..... 34
Fänrik Liljenberg..... 35
När soldattorpet i Härlatorp brann ner..... 36
Tionde till prästen..... 37
Prästen och hans dräng (ordstäv)..... 38
Skicka på sin granne otur..... 39
Ugglar eller skata över lagårdsdörren..... 40
Hur man betedde sig, när man fick gästar på
 lasset..... 41
Offerkälla. Klinta-Kitta..... 42

ACC. NR. 2784

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Larsson
Härad: Allbo Adress: Platensgatan 23, Linköping
Socken: Slätthög Berättat av A.G.Strand
Uppteckningsår: 1930 Född år 1867 i Slätthög

Uppteckningen rör

Vådastål till skydd mot trolldom och sjukdom	43
Gå över stål.....	44
Hur man blev "klok" och kunnig; vitoorn.....	45
Farsot.Levande begraven.....	46
Digerdöden.....	47
"Kungakullen" och "Drottningkullen".Forn-	
saksfynd.....	48-49
Galgabacke,"Tollbergs fälla" o.s.v.....	50-51
"Bonnakälle".Bonde ihjälskjuten av rotesol-	
dat.....	52
"Pockerskittel". "Hansla-Kitta".....	53

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland *Upptecknat av:* Martin Larsson
Härad: Allbo *Adress:* Platensgatan 23, Linköping
Socken: Slätthög *Berättat av:* A.G.Strand
Uppteckningsår: 1930 *Född år* 1867 *i* Slätthög.

Uppteckningen rör

"Riddarekärret", "Trättebacken" och "Bockahall".....	54
"Stinnkakaberget" eller "Våfflaberget".....	55
Mötesplats för kungar. "Pannkakaröret".....	56
Platssägen. Jungfruns spådom.....	57
Hemmanen "Nåt" och "Intet".....	58
"Bruafloen" eller "Bruapölen".....	59
"Spetalsön", hemvist för spetälska.....	60
Lövsjön eller Löjesjön.....	61
Forngravar och fornsaksfynd.....	62-63
"Klockaremässan" i Bringetofta (skämt).....	64-65

ACC. NR. ~~2764~~
~~2764~~

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Larsson
Härad: Allbo Adress: Platensgatan 23, Linköping
Socken: Slätthög Berättat av A.G.Strand
Uppteckningsår: 1930 Född år 1867 i Slätthög.

Uppteckningen rör

Det nyfödda barnets vård:Åtgärder med det	
första badvattnet och det första linntyget.	66
Om främmande kom in,innan barnet var döpt..	67
Trillingar.....	68
Gudmodern.Faddergåvor.....	69
Brualunden i Nerled.....	70
Hur man botade skärvan.....	71-73
Borra bort stolsteget.....	74
Mataledan....	75
Läsa bort ormbett.....	76
Botemedel mot kolera,frostskada,skabb.....	77

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Larsson
Härad: Allbo Adress: Platensgatan 23, Linköping
Socken: Slätthög Berättat av A.G. Strand
Uppteckningsår: 1930 Född år 1867 i Slätthög.

Uppteckningen rör

Botemedel mot "onda blåsten", "villarpa- skott", o.dyl.....	78-80
Vad man brukade lägga med den döde i kistan.....	81
Varsel vid begravning.....	82
Gumman, som kokade kaffe för första gången	83-84
Kampastenar.....	85
Julost och julbröd vid vårarbetet.....	86
Om Halte-Svens årgång.....	87-88
Påsk seder.....	89-90
Midsommar.....	91-92.

A:a
2784

På Asagård i Asa socken finns en större ättehög från forntiden, som kallas "Odens grav". Enligt sägnen ska Oden ha blivit begravnen där. Det tros, att Oden en tid haft sin bostad på Asagård.

På Kråketorps äger i samma socken finns en större grotta, kallad "Ode-krubban", därför att Oden skulle ha haft sitt stall och sina hästar stående därstädes.

Odens grav
och
Ode-krubban.

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Larsson
Härad: Knäbo Adress: Petersonsg. at. 23, Rindöping
Socken: Stapphöj Berättat av: A. G. Strand
Uppteckningsår: 1930 Född år 1867 i Stapphöj

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

A.c

D.c

Uppteckningen rör

Nära Moheda station finnes i skogen ett berg, som kallas Klintaberget. Där trödde man, att det bodde troll. Och Moheda kyrka säges var byggd av en jätte. Sägner berättar, att en präst satt sitt ena öga i pant åt jätten, för att han skulle uppföra kyrkan, men med villkor att om prästen kunde gissa jättens namn, så skulle prästens öga bli orört. Prästen blev förstås orolig för sitt öga. Men under det jätten höll på å bygga, råkade prästen vid Klintaberget höra och se en jättakvinna med ett barn i famnen sjunga: "Vyss, vyss, dotter min. I morgon kommer mäster Finn med prästens ena öga." Jättens namn, som just var mäster Finn, fick alltså prästen reda på, och då jätten frå-

Jätten Finn

bygger Moheda

kyrka.

gade prästen efter sitt namn, kunde han svara och blev räddad.

Men trollen va förargade, när de hörde bjällran (=ring- Jättarna kasta
klockan i tornet) på den vita skällkon (=kyrkan), och kastade sten mot kyrkan
stora stenar mot kyrkan för att slå ner den. Men stenarna föllo
till marken, innan de nådde fram till kyrkan, och hamnade på andra
sidan ån, som rinner ett stycke från kyrkan.

Småland
Måbo ud
Stättby
1930

- 11 -

Uppm. Martin Larsson
Lindöping
Ber. v. b. Strand
f. 1867 i Stättby

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

f. e.
2784

På Klasentorps Hällagårds äger finns ett berg, där en ko säges ha blivit bergtagen av trollen. Folk, som gick förbi berget tyckte sig höra skällors klang inne ifrån berget. Det va kon, som hölls i förvar av trollen.

Även berättas det, att det funnits troll i ett berg, som ligger nära husen i Hällagården. Trollen bodde där i berget. Och ibland kunde det hända, att trollen gick in i husen och bad folket om att få smaka deras svalevälling (sval välling).

Den bergtag-
na kon.

Troll.

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

f.e

Uppteckningen rör

I Lindhult kom två barn, en gosse och en flick, bort på 1880-talet. De hade gått vilse i skogen och troligen dött av hunger och köld. Men barnens föräldrar och grannarna trodde, att barnen blivit bergtagna av trollen, och därför gick det bud till Slätthögs kyrka med begäran att man skulle ringa i klockorna , för att trollen skulle lämna tillbaks barnen, då de fick höra ljudet av kyrkklockorna. Ringningen verkställdes, men inga barn hördes av. Det hjälpte inte med ringningen.

Ett rykte spred sig även, att en person , som var ond på föräldrarna, hade avlivat barnen och sedan dränkt dem i en göl. Då var det en, som gav det rådet, att man skulle ta en tuppe

De båda bort-
komna barnen.

med i en båt och ro ut på gölen för att söka efter barnen. Om då tuppen gol, så var det rätta platsen, där barnen blivit dränkta. Men enligt vad de, som levde på den tiden och hörde talas om, hur de rodde ut på gölen, och ännu leva berätta, så gol aldrig tuppen under båtfärden, å barnen hittades ej heller i gölen. Men sedan hittades de efter långvarigt sökande äntligen av folk, som arbetade i skogen. Där låg de döda.

2784

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

A. f.
2784

Det berättas om en bonde från Bredahorva, att han en gång skulle meta aborrar i Åbodasjön. Ja, det är hans son, Johan Gustaf, som berättat det för mej. Han lever än å är i 60-årsåldern. Hans far, som råka ut för spöket, berätta' det för sin son. Nils Karlsson hette han. Å då när han höll på å meta, fick han vid motsatta landet av sjön invid berget Kopparhatt se ett vidunder komma upp ur sjön. Det liknade ett lakan å flöt ovanpå vattnet å smällde å flaxade, så att vatten å böljor fräste å yrde däromkring. Efter en stund försvann det åter i sjön. Men bonden blev så förskrämd, att han övergav sitt fiske å gick hem.

Vidundret i

Åboda-sjön.

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

Förr i tiden var det många som såg tomten. En faster till mej, berättade, att hon sett honom. Det var, när hon tjänade i Agnaryd. En kväll, när det var åska och regn, skulle hon köra hem fäkreaturen från betet. Å då hon kom i närheten av gården, tyckte hon sig se en liten gråklädd tomte, som hade röd mössa. Han sprang in under ladugården.

Ett annat fruntimmer, som ännu lever, berättade också om tomten för mej. Då hon va liten flicka å var ute å lekte tillsammans med andra barn, det var i Elmesås i Moheda socken, fick hon en gång mitt på ljusa dagen se en mycket liten gubbe. Han var knappast en aln lång å var klädd i röd

Tomten.

mössa och röd tröja. Han sprang å dansade runt omkring en björk. Under det han dansade, höll han om björken med sin ena hand. Då sa hon till de andra barnen: "Si, ecken en liten gobbe, som dansar omkring björken!" Men då hon å de andra barnen skulle se efter, hurudan han var, så var han allaredan borta, å de fick aldrig se honom sedan.

2784

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

ACC. NR. 2784

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

A:o

Uppteckningen rör

Många tro, att de döda kunna visa sig efter döden.

I slutet av 1800-talet fanns här i Arnhult en barnlös bonde, som hette Jonas Andersson, och som jag själv kände mycket väl. Hans hustru hette Kajsa-Stina, som jag också minns. Hon blev en gång klämd i ett tröskverk i sin ena hand, så det blev blodförgiftning. Hon fördes till Växjö lasarett, men dog där. Hon blev sedan begravnen på Slätthögs kyrkogård, utan att, som det sades, få sig en ordentlig likklädsel. Efter begravningen tyckte hennes efterlevande man, att han såg sin Kajsa-Stina nattetid. Hon stod invid sängen, liksom om hon velat säga honom, att det var något som felades. Gubben fick ingen ro, hans hustru visade sig flera nätter å rad. Då beslutade han sig för

Gengångare.

att gå till dåvarande kyrkoherden, Johan Sandström. Han talade om för honom, att han inte fick nån ro för sin döda hustru. Han bad också prästen om tillåtelse att få grava opp henne ur jorden. Till sist beviljade prästen det. Hon blev då åter upptagen ur jorden efter att ha legat begravnen i flera dygn. Hon blev så omklädd på ett bättre sätt, varefter hon åter igen för andra gången sattes ned i graven. Och efter detta säges det, att gubben fick ro för sin döda hustru.

2784

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

- 19 -
ACC. NR. 2784

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

A:o/
G:h

Uppteckningen rör

I Härlatorps by finns en åker, som man förr kallade "Drängagråten". Namnet på åkern säges härleda sig därav, att de' va en dräng, som fick sin död där, å sedan hörde folk nat-tetid jämmer å gråt från den platsen, där han dött.

Gångångare.

"Drängagråten"

- 20
ACC. NR. 2784

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

A-p

Landskap:..... Upptecknat av:.....

Härad:..... Adress:.....

Socken:..... Berättat av.....

Uppteckningsår:..... Född år..... i.....

Uppteckningen rör

I Lätthult, Slätthögs socken, har sedan uråldriga ti-
der visat sig ett lyse om höstkvällarna. Det ser ut som om nån
ginge hit å dit med en lykta, ibland går det sakta, ibland går
det fort, å ibland är det som lyset tyckes stå stilla för en
stund. Många nu levande personer ha sett detta lyse. Enligt de
gamles tro ska det vara en lantmätare, som gjort orätt ägodel-
ning, och sedan efter döden går igen. Av befolkningen kallas
detta lyse "ängamålare", d.v.s. lantmätare, som mäter ängsmark
o.s.v. På platsen, där lyset visar sig, är sidlänt mark med
starka källsprång, icke långt från Stenshults sjö. Man berät-
tar, att det även ska vara en begravningsplats i en äng, där
lyset visar sig.

Ängamålare.

ACC. NR. ²¹2784

Landskap: *Småland*
Härad: *Albo*
Socken: *Slättholm*
Uppteckningsår: *1920*
Upptecknat av: *Artur Carlsson*
Adress: *Slättholms församling*
Berättat av: *A. B. Strand*
Född år *1864* i *Slättholm*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hip.

Uppteckningen rör

I Medelhult (närmaste gård intill Kängshult) har också visat sig ljus vid en mosse nära gården. En dräng på gården gick å sprang efter lyset för att se va' det var, men han blev sjuk och illamående efter den resan, enligt vad man berättar.

Drängen och
"lyset".

ACC. NR. ²²2764

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2.9

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

Väster om Kängshults södregård är det ängsmark, som kal-
las "Dunkängen". Däröver säger folket, att man förr sett liksom
flygande drakar sväva i luften över skogstopparna. Efter dem
syntes det liksom sprakande eldbloss och gnistor.

Drakar.

Sm. Hattkäg
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Uppf. Mart. Larsson 1930.

Per, A. G. Strand

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

A. L.
2784

För att hindra maran att rida hästarna inne i stallet brukade man skaffa sig s.k. marriis. Det var förkrympta, risiga grenar av björk. Sen fäste man upp viskor av det riset i taket, så att de skulle hänga över hästen, där som han stod i sin spilta.

Om folk fick ont av "marritt" under sömnen, så skulle man enligt de klokes råd lägga ett ludet fårskinn över sig för att slippa ifrån maran.

Maran.

P. a.
2784

När kattorna sitta och "tvätta sig", brukar en del folk säga: "Han väntar främrat".

Om skatorna under skratt hoppa omkring på gårdsplanen nära boningshusen, brukar man säga: "Här kommer främmande."

Ankomstvarsel

B.6

2784

Det finns ännu de som tro, att det förebådar någons död i närheten, om ugglan om kvällarne skriker sitt: "Klävitt, klävitt."

Likaså är det förebud till dödsfall, om hundarna nat-tetid liksom gråta eller låta höra ett långdraget klagotjut.

Dödsvarsel.

ACC. NR. 2784

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

P. H. J.

Landskap: *Sm.* Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: *Nätthög* Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

I Kängshult, Slätthögs socken, har folket fordom
hört gaster och jämmer om kvällarna liknande barnskrik.

I Kängshults Södregård fanns förr ett stenröse,
beväxt med lindar. Platsen kallades därför "Lindebacken". Vid
odling borttogs röret, å då hittade man en del människoben där.

Gastajämmer.

P: k
2784

På Kängshults norregård är en äng, som kallas "Käringaängen". Det sägs, att det visat sig spöken där. En gång var det en bondhustru, som tyckte sig se ett spöke i vit skenad där. Hon skulle då ha yttrat följande ord till spöket: "Gå du din väg, jag går min." Och då försvann spöket.

På Norregårdens åkerjord har man hittat stenyxer.

Spöket i "Kä-
ringaängen."

B. i
2784

För troddes det, att om en person strök av den brända skaren på en trästicka emot fötterna på en gryta, som stod på spisen, så skulle det bli oturligt för honom eller henne eller att han mistade sina penningar.

Om en person hickar, tros att andra människor tala om honom.

Tydor.

ACC. NR. 2781

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

I Klasentorp levde på 1880-90-talet en person, som hette Sven, men oftast kallades han "Bläsen", därför att han på sin näsa hade en hårig växt av en bondbönas storlek. Bläsen ansågs vara mycket kunnig i trollkonster. Han hade också en spiritus i en liten ask eller dosa. Spiritusen förevisade han för folk. Folk som sett den, berättade att den liknade en tordyvel.

Bläsen var för övrigt mycket beryktad för sina många be-
dragerier och skälmstycken. - Det berättas, att det var en
person, som hade skjutit en korp, Denna köpte sedan Bläsen,
men sålde den i sin tur i Växjö till en jude, som han träffa-
de där, och sade till juden att fågeln var en orre, Men då
juden sedan utbjöd fågeln för att sälja den, fick han snart

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

C. b.
/ H. K.

"Bläsen" (klok
gubbe) lurar
en jude.
Spiritus.

veta, att det inte var någon orre utan en korp. Då blev juden ond och sa: "Den mannen, som sålde fågeln till mej, sa att då va en kutterhane (1),, men folk säger nu, att det är bara en "klunkumfågel" (2)." Juden gick sedan och sökte efter Bläsen i Växjö, men då var Bläsen redan försvunnen.

2784

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

(1) =orre.

(2) =fågel som slår klunkar, /korp/.

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Cib

Uppteckningen rör

I Vågnsnäs, Moheda socken, levde vid mitten av 1800-talet en person, som hetade Vennberg. Han var till yrket gravör och skulptör. Vennberg säges ha gjort en del sniderier och finare snickeriarbeten till Slätthögs nuvarande kyrka. Vennberg skulle även ha varit mycket trollkunnig. Det berättas om honom, att han kunde läsa bort tandvärk, "stämna blod". Han gjorde också ringar av bödelsyxor, som han sedan lämnade till pojkar i trakten. Ringarna skulle pojkarna bära i fickorna av sina kläder, under det de samtalade med någon flicka, de tyckte om, samt försöka kyssa henne. På så sätt skulle flickan få en nästan oemotståndlig kärlek till pojken, som bar med sig en av Vennbergs ringar. - Min far kände denne Vennberg person-

Om Vennberg, som
kunde stämna
blod, uppväcka
kärlek, o.s.v.

2784

ligen, och han hade hört en berättelse om Vennberg, som skulle ha tillgått på följande sätt. Det var två drängar i Qvenneberga socken, som ville pröva, om han verkligen kunde uträtta något med sina trollkonster. Jag kände drängarna, men då jag såg dem voro de gamla gubbar. Den ena av dem var densedermera vittbereste och välbekante predikanten Carl Andersson i Vaxholm, som före sin sinnesändring var en av de värsta till att föra ett oregerligt liv. De två drängarna träffade en gång Vennberg och då frågade de honom, om han nattetid kunde ställa om så att en av dem känd piga kom till dem livs levande i sömnen, utan att hon vaknade eller fick veta att hon var ute på vandring och besökte dessa drängar. Vennberg lovade att göra detta med pigan, men

Skriv endast på denna sida!

med det förbehållet, att drängarna inte fick säga ett enda ord till flickan eller röra vid henne, för då kunde det gå illa både med pigan och med drängarna. De lovade detta och Vennberg ställde om så att flickan kom till drängarna en natt, utan att hon själv visste om det. Då tog den ene av dem en sax och klippte bort lite av hennes hår i nacken, för att sedan verkligen få visshet om att det var densamma pigan, som varit där, och inte ett andeväsen. Några dagar efter denna händelse, träffade en av drängarna pigan och han tittade då efter på pigans huvud, och då såg han, att det verkligen var hår bortklippt i hennes nacke, Det säges, att pigan efter det hon varit ute på sin nattliga vandring, hade blivit mycket sjuk, svävande mellan liv och död.

2784

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV

C. d.

2784

En gammal tro är, att en person som är född på en torsdag har anlag för att se spöksyner och har mer förnimmelse av andavärlden än andra människor. Jag känner sådana personer, som om-talat, att de om kvällarne och nattetid mött "likfärder", och att de hört liksom sång för den döde. Ofta ha sådana personer haft sällskap ett visst vägstycke med någon gast eller spöke, o.s.v.

Torsdagsbarn

Småland
Allbo 40
Slättholm Sm
Mars 1930

- 35 -

Nyström Ant. Carlsson
Ber. A. G. Strand
Född 1869

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

J. d.

2784

I Härlatorp bodde en fänrik, som varit med Karl
den tolfte i kalabaliken vid Bender, å bland "kungens bussar"
deltagit i striden därstädes. Han hette Daniel Lijenberg. Han
kom sen tillbaka till hemorten å dog i Härlatorp. Av hans ef-
terkommande släkt finnas ännu en del både där i Härlatorp å
i Hjortsberga socken.

Fänrik Lil-
jenberg.

- 36 -
ACC. NR. 2784

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

J. d.

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

På "Gamla Torp" i Härlatorp har för länge sen stått en soldatstuga. Di gamla har berättat, att den nedbrann till grunden en juldagsmorgon. Enligt tidens sed var då hela golvet belagt med halm. Soldaten hade gått till kyrkan för att bevista julottan. Hans hustru hade under tiden gått ut i byn i ett ärende ä lämnat sina barn ensamma därhemma. Under moderns bortvaro hade barnen lekt med elden, så att den antände halmen på golvet, ä hela stugan brann ner ä barnen innebrändes. Det sägs, att när modern kom hem ä fick se detta, gick hon åt sjön, som ligger helt nära byn, ä dränkte sej av sorg ä förtvivlan. Så när sedan soldaten kom hem från kyrkan, var han utan både hem, hustru ä barn.

Nerbrunnet

soldattorp.

J. e

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

Under den tiden, då folket gav prästerna tionde, levde i slutet på 1800-talet i Kvenneberga en kyrkoherde, som hetade Bark. Då var det två småbönder, som tyckte att de inte var för sig hade råd att ge prästen ett fåralår. De kom överens om att ett lån som tionde från dem båda kunde vara nog. Den ene av bönderna kom så upp till Barken å lämnade fåralåret som tionde för sej själv och den andra bonden. Då sa Bark: " En bonde med två lån har jag ofta sett, men två bönder med ett lån har jag då aldrig sett."

Bark säges ha varit en stor skämtare och filur, likaså att han var en stor fruntimmersvän.

Tionde till
prästen.

När Bark var kyrkoherde i Qvenneberga, hade han en arrendator, som hetade Jöns. Ibland kunde det hända att prästen steg upp tidigt om morgnarna och gick till fönstret i stugan, där Jöns bodde, knackade med käppen i fönstret och sade: "Ä du vaken, Jöns, älla ska ja väcka de mä käppen, Jöns!" Därav har här i orten blivit ett ordstäv: "Är du vaken, Jöns", sa Barken.

G:e/
J:k
2784

Prästen och
hans dräng.

E:d

2784

Om nån grävde ner ett självdött djur eller någon del
av detsamma, t.ex. benen, i sin grannes gödselhög, troddes det,
att detta förorsakade sjukdomar å otur bland den gårdens djur
eller människor.

Skicka på sin
granne otur.

b.d./
Tia
2784

Förr fanns det en del människor, som brukade spika upp en skjuten uggla eller skata på ladugårdsväggen över dörren. Det skulle vara som skydd mot trolldom och sjukdomar på kreaturen.

Uggla över
lagårdsdörren

Bid.

2784

Om det var nån, som var ute å körde med häst om kvällen, kunde han råka ut för gästar eller troll, spöken o.dyl. Hästen blev alldeles svettig, stannade med lasset å kunde inte komma framåt på grund av utmattning. Då brukade man spotta genom hästens betsel samt med sitt pekfinger rita en femuddig stjärna, ett s.k. "femuddamärke", i hästens panna. Det ansågs som ett bra medel mot dylikt. Å det känner jag en som gjort, det är en gubbe, som är en 80,90 år nu, å bor i Misterhult. Han har varit godsare under Tagel.

Hur man beted
de sig när man
fick gästar på
lasset.

E. f. / p. d.

2784

På Klintaberget i Moheda socken finns en offerkälla.

Offerkälla.

Där ska ännu finnas kvar mynt, som folk kastat i källan som offergåvor i förra tider, för att få bot för sina sjukdomar.

Om man tar pengar ur källan för att behålla dem, så kommer Klinta-Kitta, ett troll, som tros bo i Klintaberget, å gör något ont för den, som tagit pengarna.

ACC. NR. ⁴³2784

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

F. a.

Uppteckningen rör

Förr använde man ofta bitar eller stumpar eller urfallna flisor av stål som skyddsmedel mot trolldom och sjukdomar. Sådant stål kallades "våjastål" (vådastål), d.v.s. stål som avbrutits av våda, eller gått sönder, utan att man brutit av det eller fördärvat det med flit. Sådana stålbitar användes mycket förr. Man satte in dem i smörkärnor för att förhindra, att smöret blev förtrollat. Vådastål sattes också i väggar och över dörrar till ladugård och boningshus som skydd mot trolldom.

Vådastål.

Och om man ville skänka bort mjölk eller lämna den till någon annan person, satte man ofta en kniv eller en strumpsticka av stål i mjölken för att förhindra förtrollning.

Skriv endast på denna sida!

T.a / St.c

2784

Då kreaturen skulle släppas ut på bete första gången på våren, brukade man lägga en lie vid tröskeln till fähuset, som kreaturen skulle stiga över, då de leddes ut. Stål skulle skydda mot sjukdomar å trolldom.

Det fanns en del, som gav en i trätjära doppad sill åt varje kreatur, för att de skulle slippa vissa sjukdomar, jag tror det va mot blodgång eller sommarsjukan.

Gå över stål.

Fia / C:6

2784

Om det var någon, som ville bli trollkunnig eller klok, så han skulle få konsten att genom trolldom bota sjukdomar på folk och kreatur samt vetenskap om förborgade ting, så skulle han söka få tag i en vit orm. Man trodde, att den vita ormen hade sitt tillhåll under lindar i stenrösen. Den vita ormen skulle sedan dödas och kokas, och så skulle personen ifråga doppa sina fingrar i spadet. Eller också skulle han ta av den vita ormens tänder och bära på sig, insytt i kläderna.

Jag har också hört berättas, att trollgummor förr skulle döda spädbarn samt äta upp barnets hjärta eller dricka av barnets blod för att bli riktigt invigda i sina trollkonster.

Hur man vann
klokskap.

G:d

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

Enligt sägnen har i Härlatorp, Slätthög, en liten flicka blivit levande begravnen i en kulle, som ligger inom byns område. Det var när pesten eller nån annan svår farsot grasserade. Folket lockade flickan att gå ner i graven, där hon fick en smörgås att äta på. Men när de sedan började kasta igen graven med jord, säges flickan ha utropat: "Ni får inte mulla ner min smörgås." Men de' brydde sej inte folket om, utan di begrov henne i alla fall. Hon skulle begravas som ett offer åt nåt andeväsen, för att sjukdomen skulle upphöra.

Levande begra-
ven.

G:d
2784

Det berättas, att i Stenshult, Hjortsberga socken, hade efter en folkpest, antagligen digerdöden, ett årder eller ärjekrok fått stå kvar i jorden i 7 års tid, innan någon kom och tog åkern i bruk igen.

I Stenshults sjö finns en öremsa, kallad Bockö, och där vid stränderna synas i stenen liksom fjät av människor och djur.

I skogen nära Grönskulle, i Hjälmseryds socken, säges det ha varit en begravningsplats på den tiden, när digerdöden härjade i orten.

Digerdöden.

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

På Esperyds äger i Qvenneberga socken finns en hög kulle, som kallas "Kungakullen", därför att det tros, att en kung eller hövding blivit begravnen där. Kullen ligger i en åker, å man har hittat värjor å andra saker vid den. I Esperyd finns även en anna, mindre kulle, kallad "Drottningkullen", ty där säges en drottning vara begravnen.

I Esperyd liksom även i en närliggande gård, Klinten, har man hittat stenyxor. I Klinte fann man två yxor av följande utseende  (teckning av sagesmannen)

På Forsa äger i Hjortsberga socken finns en hällkista från gamla tider. På Forsa gård finns en hög kulle, som numera

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

G.F. / G.H.

"Kungakullen"
och "Drottning-
kullen". Forn-
saksfynd.

är beväxt med aspträd. På kullen finns ännu kvar en del höga stenar samt mindre stenar omkring. Det sägs vara lämningar efter en domarring. På denna plats har fordom hållits ting under bar himmel.

2784

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

Vid vägen mellan Moheda och Kronobergshed har inne i skogen förr funnits en avrättningsplats eller galgbacke. En hel del ogärningsmän säges ha blivit halshuggna där av en skarprättare, som av folket kallades "Orädd".

På Arnhults utmarker finns i skogen en plats, som kallas "Tollbergs fälla". Det berättas, att stortjuven Tollberg bott och uppehållit sig där en tid. Det är nu en 70,80 år sen han levde. Å det finns bok om honom också, ett litet häfte stort som en vanlig almanacka.

Vid torpet Højden i Bredahorva finns en lång, underjordisk gång eller grotta, ibland höga kullar dästädes.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

G. J. / G. L.

Galgabacken.

"Tollbergs
fälla."

Förr i tiden, ungefär till mitten på 1800-talet brukade
man ur sjöarna Rymmen och Lyen vintertid hämta upp järnmalm,
som bönderna sedan forslade till Ohs i Gällaryds socken, som då
var järnbruk ä gjuteri.

2784

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

På Mosshults äger finns en källa, nära stora landsvägen, väster ut från gården. Källan kallas "Bonnakälle", å en bonde säges fordom ha dränkt sig där. Marken kring källan var förr mycket sank och vattenrik, men är numera utdikad för nyodlings skull.

I slutet av 1700-talet bodde i Mosshult en bonde, som hette Carl Persson. Han blev en kväll ihjälskjuten i sitt hem av en sin rotatesoldat, vid namn Patron. Han hade då nyligen kommit hem från kriget, och närde hat till bonden, därför att bonden under soldatens frånvaro i kriget icke gjort sina skyldigheter vid soldattorpet.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Mosshult

"Bonnakälle".

Bonde ihjäl-
skjuten av rote
soldat.

På Hanaslövsberget, i Lekaryds socken finns en grop eller fördjupning i berget, där det samlas vatten. Denna håla kallas "Pockerskittel". Även troddes, att ett troll, som hette "Hansla-Kitta", bodde i berget.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

h:2
2784

"Pockerskit-
tel."

"Hansla-Kitta"

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

G. J. / G. J.

Uppteckningen rör

På Kängshults Södregårds utmarker finns ett kärr, som kallas "Riddarekärret", och i dess närhet en källa med dricksvatten, "Riddarekällan". Under torra somrar kör folket dit å hämtar dricksvatten. I Riddarekärret har hittats en gammalmodig hästsko. En riddare tros ha ridit ner sig där.

I kärrets närhet, på norra sidan, finns en hög backe, som kallas "Trättebacken". En del smärre hopkastade stenrösen finns där.

På sydöstra sidan av kärret finns vid gränsen mot Hakatorps äger en hög bergsten med större flata omkringliggande stenblock. Kullen kallas "Bockahall", och den högsta bergspetsen var förr beväxt med enebuskar.

"Riddarekärret"

"Trättebacken"

"Bockahall".

ACC. NR. 2784

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

G. J.
H. d.

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

På Väseboda äger ligger ett berg med en avlång, fyrkantig öppning på ena sidan, så att man kan gå in där. Berget kallas av befolkningen för "Trolleberget" eller "Stinnkakakittans berg". Enligt sägnen var en person ute på jakt och kom då till berget, och då fick han se en grissla eller ugnsraka på berget, som trollen hade lagt ut. Men rakan var utan skaft, och jagaren gjorde då ett skaft till rakan och gick därifrån. Men sen kom han tillbaks till berget, och då hade trollen lagt ut stinnkaker och våffler som belöning för jagarens arbete. Därav har berget av folket däromkring blivit kallat "Våffelberget" eller "Stinnkakaberget".

"Stinnkakeberget
eller "Våffle-
berget".

ACC. NR. 2784

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

G. J.

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

Vid Moheda marknadsplats fanns förr ett minnesröse,
stenar satta i en viss ordning. Numera ä stenarna borttagna.
En sägen är, att tre småkonugar eller hövdingar hade stämt mö-
te där för att bestämma i vissa ärenden.

Ett stycke västerut från marknadsplatsen fanns förr
nära landsvägen ett hopkastat stenröse. Man kallade det för
"Pannkakaröret", därför att gummor från orten brukade sitta
vid detta stenrör ä utbjuda sina pannkakor till försäljning åt
dom, som gick förbi. Så har man berättat för mej. Stenröset
fanns kvar för en 20,30 år sen, men har sen använts till ma-
kadam. Där röset förr låg är nu en större grusgrop.

Mötesplats för

kungar.

"Pannkakaröret"

ACC. NR. 2784

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4:8

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

Vid Alvestad ligger en grön kulle, beväxt med aspträäd, nära intill vägen som går åt Forsdala. På denna kulle har en gång en jungfru blivit avrättad. Det tros att hon var oskyldig, ty alldeles före sin död skulle hon ha yttrat: "Så sant som jag är oskyldig, så skall vartannat löv på träden bli gult." Och att träden på denna plats sommartiden ha både gröna och gula löv på sina grenar, det har både jag själv och många andra sett.

Platssägen.

Jungfruns spå-
dom.

G. L.
2784

I Lekaryds socken finns vid vägen mellan Humlaryd och Högahult tvenne mindre hemman, som i dagligt tal kallas "Nåt" och "Intet". Deras rätta namn är Simonstorp och Perstorp. Det berättas om en knalle, som kom vandrande genom socknen, att han frågade folket i närliggande gårdar om vägen till Högahult. Då svarade man honom: "Först får du se 'Nåt' å sen ser du 'Inte', å sen ä dä en hög gran ve vägen, men du behöver inte å krypa öpp i den." Det sägs, att knallen blev rädd, då han fick höra detta och svarade: "Bevare me väl för att gå den vägen, då kan man bli sten blind."

Hemmanen "Nåt"
och "Intet".

2784

Mellan Bästernas by å Föreberg går vägen över en lång sand-
ås, som kallas Förebergsås. Vid ena sidan om denna ås ligger
djupt i en dalsänka en bäck, kallad "Bruafloen" eller "Bruapölen".
Enligt vad man berättar har ett brudpar dränkt sig där. I när-
heten av den plats, där de dränkte sig, har man sett spöken.

"Bruafloen" el.

"Bruapölen"!

G. L.
2784

I sjön Stråken, vid Aneboda, finns en ö, som kallas "Spetalsön" (eller Hospitalsön). Där har varit ett sjukhus för spetälska, som enligt vad man berättat fördes di ut, för att smittan icke skulle sprida sig vidare omkring.

"Spetalsön"

Hemvist för

spetälska.

G. 4
2784

I närheten av Väseboda ängar finns en tappad insjö,
kallad Lövsjön. Förr kallades den allmänt Löjesjön, därför
att det skulle ha varit en valfflicka, som hade ett barn till-
sammans med en pojk, å hon brukade löja (tvätta) sitt barn i
denna sjö.

Lövsjön eller
Löjesjön.

Hj.
2784

I Hössjö by, Slätthögs socken, finns på Kattagårds äger gravkullar. Man har även påträffat en hällkista där.

På Hössjö Bryggaregårds äger finns i skogen, nära gränsen till Moheda socken, ett större gravfält från forntiden, och yxor av sten ha hittats där.

På Hössjö Norregårds utmark har vid en mosse hittats en gammal urholkad ekstock, som lämnats till Växiö fornsal och förvaras där.

Forngravar
och fornsaks-
fynd.

2784

På Rydaholms prästgård, på gårdsplanen nära intill husen, finns en forntidsgrav. Å i Nederleds gård har man vid grävning i en trädgård funnit större massor av människoben. Det tros, att platsen i äldre tider har varit kyrkogård.

Rydaholm har i äldre tider varit en stad, som hette Ytterstad. Å en del större stenrösen från forntiden finnas på åkergrärdet mellan kyrkan å landsvägen.

Forngrav.

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

J:n

Uppteckningen rör

Om tionden i Bringetofta, Jönköpings län, har jag en gång hört ett skämtrim. Det var en bonde i Fydaholm, som sjöng det för mig i mässtakt. Han kallade det för "Klockaremassan" i Bringetofta kyrka. Denna "mässa" skall sjungas av två personer. Den ene skall föreställa prästen och den andre klockaren. Den sjunges med melodi och takt som en vanlig mässa.

/Prästen:/ "Klockare, vad gör du?"

/Klockaren:/ "Jag sitter bak altaret och lagar mina gamla byxor." -

"Ser du någon komma?" -

"Jag ser en kyrkogångskvinna komma." -

"Haver hon med sig något att föra?" -

'Klockaremassan'
i Bringetofta.

"Hon haver en spädkalv och två sävade /1/ kakor med
sig att föra." -

2784

"Köttet och skinnet behåller jag, huvudet och föt-
terna får du, men räntan /2/ den skänka vi åt församlingen."

/1/ kakor av sållat mjöl.

/2/ inälvorna.

Fia

2784

I det första vattnet, som ett nyfött barn tvättades i, brukade man lägga eldkol, för att skydda barnet mot onda andar och sjukdomar. Detta vatten fick ej slås ut under bar himmel, utan man grav ner hela kärlet, som vattnet var i, under en golvtilja inne i huset.

Det första lentyget, som ett spädbarn haft på sig, skulle brännas upp i eld, för att barnet sedan skulle slippa elaka sjukdomar.

Första bad-
vattnet.

Första lin-
tyget.

J:a

2784

Om en främmande person trädde in i ett hus, där det fanns ett nyfött, odöpt barn, skulle denne ge ett mynt, helst av silver, som gåva åt barnet, för att barnet skulle få gott om pengar. Om det var en mansperson, som kom, å han inte skänkte nåt silvermynt till barnet, skulle han lämna kvar sin mössa där i huset. Det är ännu brukligt att man ger nyfött barn en peng.

Silvermynt åt
nyfött barn.

Jia / g.h.
2784

I Damsryd, Hjortsberga socken, levde i början på 1800-
talet en bondhustru, som framfödde tre gossebarn på en gång.
De erhöillo vid dopet följande namn: Abraham, Isak och Jakob.
Men de levde blott en kort tid efter dopet, å dog som minder-
åriga.

Trillingar.

Jib
2784

Den kvinnsperson, som utsågs till barnets gudmoder, skulle ge barnet dess dopklädsel som gåva. Även för framtiden skulle hon ge det gåvor, då tillfälle gavs därtill. Allt emellanåt skulle hon gå å se till barnet å dess moder.

Det var förr brukligt, å är det ännu i dag, att faddrarna gävo barnet pengar i faddergåva.

Gudmodern.

Faddergåvor.

File
278

Mellan Nerleds Nygård å Rydaholms prästgård ligger in-
till vägen en lund, beväxt med urgamla ekar. Den kallas än i
dag för "Brualunden". Det berättas, att ungdomen förr i tiden
ofta samlades där för att leka. Likaså blevo brudar från orten
iklädda sin bröllopsdräkt på denna plats. Brudpar med följe
gick sedan därifrån i festligt tåg till kyrkan för att vigas.
Man berättar också, att det en gång har hänt, att en brud
vid färden till kyrkan mördades i Brualunden.

Brualunden i
Nederled.

ACC. NR. 2784

Landskap: Småland Upptecknat av: M. Larsson
Härad: Rumbo Adress: Entreprenör
Socken: Slättåra Berättat av: A. G. Skarv
Uppteckningsår: 1930 Född år 1867 i Slättåra

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

J. J.
P. G.

Uppteckningen rör

Som botemedel mot skärvan brukade man förr använda mull, som man hämtat på kyrkogården. Mullen blandades med vatten i en sko. Det sjuka barnet skulle sedan dricka av detta vatten ur skon. för att bli bra igen.

Så kallad likskärva botades på följande sätt. Om det var ett flickebarn, som var sjukt, skulle två manspersoner, helst bröder, ta barnet i händerna och leda det ovanpå locket av en likkista. Liket skulle vara av manligt kön. Sedan skulle barnet tagas tre gånger runt likkistan. Om det var ett gossebarn, skulle liket vara kvinnligt kön, och två fruntimmer, helst systrar, skulle ta barnet tre gånger runt likkistan. Då skulle pojken bli duktig och kry igen.

Skärvan.

Denna sjukdom troddes härleda sig därav, att barnets moder, under det hon var havande med sitt foster, hade vidrört något lik.

Det var en gammal bondgumma, som jag känner, som berättade om botemedlen mot skärvan för mig.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESBOK

F: J

2784

Skärvan.

Om ett barn hade skervan eller nån annan barnsjukdom, skulle det dricka vatten ur en gammal krigares hand. Det skulle va en soldat, som under krig utgjutit människoblod. Då troddes det, att barnet blev friskt och duktigt igen. Jag vet en person som har druckit ur en krigares hand. Han lever än å är jämngam-
mal med mej. Vi va läskamrater också. Det var förresten Johan i Långstorp. Å soldaten var från Klintång i Aneboda. Ja, han va ju avskedad då, när detta skedde, han va väl så där mellen 80 å 90 år då.

F. 8
2784

Om det va nån, som fick svullnad eller bölder på ögonlocken, kallades det stolsteget. Då skulle man ta en stol med tre fötter eller en gammal trefot av järn å vrida den avigt eller motsols runt ögat och spotta tre gånger för varje fot. "Så hjälper dä", brukade man säga sen. Jag har själv haft stolsteget å första gången jag hade det, borrade de bort, men sen när jag blev så stor, att jag förstod, att det var trolldom, förbjöd jag det. Annars såg jag som liten många som borrade bort stolsteget. Då va det en del som frågade: "Va' borrar du för?" "Jo, jag borrar bort stolsteget", svarade de då.

Stolsteget.

J. J.
2784

Om det var nån, som hade dålig aptit, "matalåjjan" benämndes det av allmogen, så skulle man skrapa av den gröna mossan eller laven på en stugvägg å blanda detta i mjöl till en deg. Av degen bakade man sedan gorån eller våffler, som patienten skulle äta upp. Sedan skulle han få sin matlust tillbaka. Å det vet jag en käring, som har gett sina barn mossor. Hon är mellan 50 å 60 år nu.

T.o.m. att det fanns någon, som tog en lus å la in i en palt eller deg å gav åt barnet. Det var en käring här i Slätt-
hög, som gjorde det en gång, när jag själv var med å såg det. Det kan väl vara en 40 år sen.

Mataledan.

F. J.
2784

Jag har hört en trollformel för att läsa bort ormbett. Annars är det ju sällan man får reda på sådana. Den här såg jag i en bok, en sådan bok som Petter på Häradsskogen hade. Men den är förkommen nu. Men de kloka gummorna å gubbarna hade såna svartkonstböcker.

Den löd så här: Jungfru Maria gick i gräset och hörde ormar väsa. Jag binder dig i Den Högstes namn. Du ska inte kreatur skada. Bit i bark, å sprick i grund. Det var till ormen. Sen sa de till den sjuke: Bot ska du få i samma stund. Å sen skulle de läsa Fader vår avigt å spotta.

Läsa bort
ormbett.

- 77 -

Småland, Albo hd, Slätthög m.
uppt. 1930 av M. Larsson, Linköping.
Ber. A. G. Strand f. 1867: Slätthög.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

J. J.
2784

De gamle berättade, att under koleratider, brukade folket i Slätthög och flera andra socknar koka tjärved /kådiga furuträd/ och dricka avkoket. Detta tjärvatten skulle vara bra som botemedel mot den sjukdomen.

Kolera.

Mot frostsador, t.ex. i öronen, brukade man förr använda ett plåster av svingalla.

Frostskada.

Förr var det mycket vanligare än nu att folk hade ont av skabb. Det brukade man "sätta bort". Och det tillgick så, att den som hade skabb på sin kropp, tog av varet ur skabblåsorna och strök varet på en tyglapp eller ett litet papper. Detta gravdes sedan ner under en jordfast sten, varvid den sjuke skulle säga: "Här sätter jag min skabb." Sedan trodde man, att skabben skulle försvinna.

Skabb.

ACC. NR. 2784

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

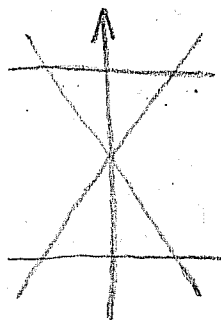
Uppteckningsår: Född år i

F. J.

Uppteckningen rör

Jag har känt personer, som haft ont av "villarpaskottet" och "onna blåsten", å sett dem också, när de va sjuka. Onda blåsten yttrar se' på så sätt, att huden fjällar se', å så rinner det ut var liknande vassla. Det var särskilt fruntimmer, som kunde få den sjukdomen, om di kastade vatten på kyrkogården eller trampade på ben eller så där. Onda blåsten, villarpaskottet, gastkramning och dylika sjukdomar trodde man kunde botas på följande sätt. Den sjuke satte sig på en jordfast sten, å sen skulle en person skjuta över honom med tre pilar, som sattes in i en ställning av

Skriv endast på denna sida!



Ungefärliga mått:
30x15 cm.

Botemedel mot
Onda blåsten,
Villarpaskottet
o. dyl.

av trästickor. Man böjde tillsammans dem eller liksom flätade ihop dem. Å sen sprättade man bara till, å då flög pilen iväg över den sjukes huvud. Naturligtvis flög då alla stickorna i backen, för man hade inte spikat ihop dem på nå sätt, utan man höll bara ihop dem med fingrarna. Så skulle man skjuta iväg alla tre pilarna. Och så skulle man spotta tre gånger också.

Sedan trodde man, att sjukdomen skulle försvinna lika lång tid efter denna behandling, som man haft sjukdomen förut. Och det trodde man om alla sjukdomar, som botats genom trolldom, att de skulle gå bort så lång tid efter behandlingen, som man haft dem före densamma.

Men det var inte vem som helst, som kunde skjuta bort

sådana här sjukdomar. De måste va lite trollkunniga. Men jag har sett på, när en trollgumma gjorde det. Hon var ifrån Stenshult i Qvenneberga socken. Och det är väl en 40 år sen, det inträffade. Hon kunde mycket annat också, t.ex. läsa bort tandvärk.

2784

Man hade även andra botemedel mot sådana sjukdomar som vill-arpaskottet och onda blåsten och gastkramning. Man skulle bära tändstickor på sig. Man tog in svavel, vitlök eller linfrö. Eller man släppte eldkol mellan lentyget och kroppen, m.m.

Sådana där träställningar av stickor, som användes att skjuta bort vissa sjukdomar, var förr i tiden vanliga som barnleksaker.

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV

Iniel.
Slätthög

Martin - 81 -
Larsson
11936

Förr brukade man ofta lägga varjehanda saker i likkis-
torna, såsom saxar, knivar, sädesskärar för dem som skurit
halsen av sig med detta verktyg, böcker, brännvinsbuteljer.
Dessa saker skulle följa med den döde i graven. Så ha dödgrä-
vare både i Slätthög och Mistelås vid omgrävning av kyrkogår-
den funnit "halvstopabuteljer" fulla med brännvin. Med god
aptit förtärde de innehållet i dem. "Brännvinet va bå starkt
å gött", sa de, för jag kände själv de dödgrävare, som var
med och hittade flaskorna. De är döda nu.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

J. g.
2784

Vad man bru-
kade lägga
med den döde
i kistan.

Om en vit duva visade sig i luften under det någon död
höll på att begravas, trodde man att den hädangångne fått en
salig hädanfärd.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Fig 1
2784 *g*

Varsel vid
begravning.

ACC. NR. ²⁷⁸⁵2784

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

Från den tid, då kaffedrickning ännu inte hade kommit i allmänt bruk bland allmogen på landsbygden, berättas många historier.

En resande kom en gång till en gästgivaregård och bad hustrun därstädes, att hon skulle koka kaffe av de orostade kaffeböner, han hade med sig. Hustrun tog emot kaffebönorna och utan att rosta dem lade hon dem i ett kärl för att koka dem. Och hon kokade på dem både länge och väl. Sedan lade hon upp de så kokta bönorna på en tallrik jämte kniv och gaffel och bad herremannen vara så god och äta av desamma. "Jag har kokt bå länge å väl på de här bönerna, å ändå lagt i lite smör för att de skulle bli lena, men di ä håra ändå", sa hon till honom. De resande under-

Gumman som ko-
kade kaffe för
första gången.

rättade henne naturligtvis då, hur man skulle koka kaffe.

Om en annan resande berättas, att han medförde brända kaffebö-
nor, vilka han lämnade till en hustru, där han hade sitt lo-
gi och bad, att hon skulle koka kaffe åt honom. Hustrun kokade
dessa kaffebö-
nor utan att mala sönder dem, varefter hon satte
fram dem i ett kärl och bad den resande äta av dem. Denne frågade
henne då, vad hon gjort med det tunna eller spadet efter kaffebö-
norna. Då svarade hon: "Dä va som lut, så dä slo ja ut." Den re-
sande blev då ond och sade till henne, att det var just det tun-
na avkoket han tyckte om.

2781

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

K.f.

2784

I Lätthult ligger ännu ute i åkern 3 stenklumpar, som man förr använde till "löttestenar". Bondpojkarne å drängarna där i orten brukade pröva, vem som var starkast å kunde lyfta dem högst från marken eller bära dem i famnen det längsta stycket från dess bestämda liggplats. Det kunde hända när som helst, när man hade en ledig stund, att man gick å försökte lyfta på dessa stena, som också kallades "kampastenar".

Vid Vegby i Moheda socken finns flera sådana kampastenar sen gamla tider, som di har satt upp.

Kampastenar.

Mia

2784

Man brukade förr gömma en del av julosten och av brödet, som bakades till jul, tills man började vårarbetet. När bonden då skulle så sitt korn, skulle han sätta sej på stängen av sitt årder eller ärjekrok, å äta av det gömda julbrödet å av julosten. Då trodde man, att det skulle bli bra gröda.

Julbrödet och
julosten vid
vårarbetet.

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

I Mosshult bodde för omkring 30 år sedan en karl, som hette Sven Svensson. Di kallade honom vanligen Halte Sven, därför att han va halt. Om honom säges det, att han gick årsgång om julnatten och att han då kunde förutsäga, vilka personer inom orten, som skulle dö nästkommande år. Det berättas, att han en gång "gjorde en uppsats" med en bonde i Tolestorp, att han skulle kunna komma in till honom om julnatten, fast han hade låst å reglat sina dörrar. Å bonden låste dörrarna under avvaktan på vad som skulle hända. Men på natten tyckte han sig få se Halte Sven komma in te sej. Han gick fram till bordet å tog sej en sup brännvin. Då han tagit detta, säges det, att en knapp brast ur

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ma/Bib

Årsgång.

Halte Sven.

hans tröja, å då sa han: "Nu bör dä mej.", varvid han brådiskande
försvann genom lyckta dörrar, för att fortsätta sin årsång.

2784

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

ACC. NR. 2784

Landskap: Småland Upptecknat av: J. E. F. Sjöberg
Härad: Albo Adress: Stättens
Socken: Stättens Berättat av: Stättens
Uppteckningsår: 1930 Född år 1887 i Stättens

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

N:6

Uppteckningen rör

Vid påsken brukade man förr hänga på varann "påskatyg". Det var naturligtvis de yngre i familjerna, som roade se' med sånt. Man klippte ut figurer i papper, som föreställde en grissla och raka, å så tog man en liten kvist av fururis, det skulle föreställa ugnskvasten. Sedan band man tillsammans dessa småsaker till ett litet knippe, å så fäste man det på ryggen på nån person, men så att de icke hade vetenskap därom. De fick ju reda på det förr eller senare i alla fall, när de under gyckel utskrattades av nån annan person, t.ex. av sina kamrater.

Att skjuta påksmällar är en sed från äldre tider, då man trodde att man genom detta skjutande om dymmelonsdags afton kun-

Påkseder.

de hindra häxorna på deras färd i luften till Blåkulla. Man brukade då under dymmelveckan ställa undan sina grisslor, rakor och ugnskvastar o.dyl. Ty om de voro ute under bar himmel, troddes det, att troll och häxor använde dem för sina resor i luften.

2784

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

- 91 -
ACC. NR. 2781

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

Vid midsommar brukade man förr beströ golvet i sina boningsrum med fint hackat gran- eller enris samt björklöv.

Man satte blommor i krukor å glas på bord å bänkar. I springor i väggarna stack man in lökvistar, å i taket satte man likaså upp löv, å var man kunde tänka se' en lämplig plats. Ade' ä ju nåt, som fortlever ännu i våra dar, att man vill pryda upp hemmet med löv å blommor till midsommar.

På midsommarafton brukade ungdomarne samlas för att kläda midsommarstäng. När denna sedan var färdig, dansade man omkring den.

En del personer samlade vid midsommar vilda blommer

Midsommar.

å växter. Man trodde nämligen, att blommer, som plockats å
samlats vid den tiden, hade en undergörande läkekraft.

2784

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV